

בלמ"ס

פ"מ 38.0116 "טקס לוויה צבאית או טקס גילוי מצבה"

1. הגדרות

בפקודה זו:

- (א) "העברה טקסית" - נסיעה המלווה בנושאי ארון ובמשמר כבוד.
- (ב) "העברה מנהלתית" - נסיעה ללא סימנים טקסיים וללא משמר כבוד.
- (ג) "הפיקוד המרחבי":
- (1) פיקוד המרכז – לגבי האזור שבגדרה עד חדרה;
 - (2) פיקוד הדרום – לגבי האזור שבגדרה ודרומה;
 - (3) פיקוד הצפון – לגבי האזור שבחדרה וצפונה.
- (ד) "יחידת קבורה פיקודית (יק"פ)" – יחידה השייכת לרבנות הצבאית על-פי החלוקה הבאה:
- (1) חלל שגופתו נמצאת באזור פיקוד מרכז, הינו באחריות הרבנות הצבאית - מפקד מתקן החללים בצריפין. המרכז לאיסוף נתוני החלל בצריפין (להלן: "מאנ"ח" מרכז) אחראי על כל גזרת המרכז כולל אזור ירושלים, ודרומה עד קריית גת כולל.
- (2) חלל שגופתו נמצאת בפיקוד צפון או בפיקוד דרום, הינו באחריות הרב הפיקודי של אותו אזור.
- (ה) "צו קריאה" - צו קריאה לשירות מילואים פעיל, לרבות צו שניתן בכתב וצו שניתן בעל-פה, ולכל אורך שירות שהוא.
- (ו) "ראש זירה מרחבית" ("רז"ר") – אמן על ניהול והפעלה של הודעות נפגעים בשגרה ובחירום.
- (ז) "שאיר בשר" - אדם הנמצא בישראל, שקרבתו לנפטר היא כמפורט בפ"מ 38.0103 "חללים ומתים - נוהל הודעות, זיהוי, חקירה, קבורה, מכתב תנחומים וטיפול בחפצים בשעת רגיעה" (להלן: פ"מ 38.0103).

קביעת לוויה וקבורה צבאית בבית קברות צבאי

2. לוויה צבאית וקבורה בבית קברות צבאי או טקס גילוי מצבה לחייל שמקום קבורתו לא נודע ייערכו לנפטרים כמפורט בחוק בתי קברות צבאיים, התש"י-1950 (להלן: "החוק") אלא אם נשללה זכאותם לקבורה בהתאם לחוק.
3. בבית קברות צבאי תיערך לוויה צבאית בלבד.

בלמ"ס

4. חייל שנפל בנסיבות כלשהן בשעת חירום, כמוגדר בפ"מ 38.0105 "נוהל טיפול בחללים בשעת חירום" – ייקבר כמפורט בפ"מ 38.0105. עריכת לוויה וקבורתו של חלל, המועבר מבית קברות צבאי ארעי לבית קברות קבוע, תיעשה בהתאם לכללי הטקס המפורטים בפקודה זו.
5. שוטר או חייל בשירות חובה משטרתי (להלן: "שח"ס") או חייל בחובה בשירות משמר הגבול, ייקבר בטקס לוויה משטרתי שייערך בהתאם להוראות משטרת ישראל או משמר הגבול, בהתאמה.
6. סוהר בשירות חובה בשירות בתי הסוהר שנהרג בעת שירותו ועקב שירותו ייקבר בטקס לוויה שייערך בהתאם להוראות שירות בתי הסוהר.

לוויה צבאית בבית קברות אזרחי

7. ניתן לערוך לנפטר, כמפורט בסעיף 3 לעיל, לוויה צבאית בבית קברות אזרחי, אם היה רצונו בכך. אם לא ניתן ללמוד מה היה רצונו של הנפטר, יהיה רשאי לקבוע שאיר הבשר הקרוב ביותר לנפטר את מקום הלוויה.
8. לגבי קבורה בארון, ראש הזירה הרלוונטי נדרש לבצע תאום מראש מול משרד הביטחון - ראש היחידה להנצחת החייל (להלן: משהב"ט) והחברה קדישא בהתאם למנהג המקום:
- א. אם לא מתאפשרת קבורה בארון, גופת הנפטר תועבר בארון למקום הסמוך ביותר לחלקת הקבר ומשם תוצא על גבי אלונקה לקבורה רגילה.
- ב. אם קיימת אפשרות לקבורה בארון, יש לוודא התאמת גודל הארון למימדי הקבר ובמידת הצורך היחידה להנצחת החייל תבצע הרחבה של מידות הקבר בהתאמה למידות הארון.
9. אישר שר הביטחון לערוך לוויה צבאית בבית קברות אזרחי, לאזרח כמפורט בסעיף 3 לעיל – יובא הנפטר לקבורה בבית קברות אזרחי בטקס צבאי מלא. רב"ץ - רע"ן זו"ק יתאם זאת מול חברת קדישא האזרחית. במקרה כזה, צה"ל או משרד הביטחון אינם אחראים לתיאום החלקה, למקום הקבורה ולהתקנת המצבה.
10. עריכת לוויה צבאית למי שאינו חייל אינה מקנה לנפטר מעמד או זכויות של חלל צה"ל לכל דבר או עניין אחר.

אחריות לעריכת הלוויה

11. עם בחירת בית הקברות על-ידי משפחת החלל, בתיאום עם ראש הזירה הרלוונטי, תועבר החלטתם על-ידי מחלקת נפגעים למשהב"ט - ראש היחידה להנצחת החייל.
12. מנהלים אזרחיים ביחידה להנצחת החייל אחראים לכריית הקבר לחייל שנפטר.
13. החייל יובא לקבורה בבית קברות צבאי, בהתאם לקביעת משהב"ט - ראש היחידה להנצחת החייל ובתיאום למול מנהל הנפגעים וקציני הערים והרבנות הצבאית.
14. מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים אחראי אחריות כוללת לעריכת הלוויה ולביצוע הקבורה, בתיאום עם היחידה להנצחת החייל, יחידת החייל ומפקד מתקן החללים שבמרחבו ייקבר הנפטר. כל הסידורים הכרוכים בסדרי הלוויה ייעשו בתיאום עם יחידת החייל או עם המפקדה הממונה על יחידה זו. ראש הזירה, אשר במרחבו ייקבר החלל, הינו הגורם המוסמך מטעם ענף הנפגעים לביצוע הלוויה.

בלמ"ס

15. באזורים שבהם אחריות ביטחון הפנים (להלן: "הבט"פ") הינה של צה"ל - על ראש הזירה לתאם עם קצין האג"ם הפיקודי את סדרי האבטחה ללוויה, לפי נוהל אמ"ק - חטיבת המבצעים. האזורים שבהם אחריות הבט"פ הינה על משטרת ישראל, יתאם ראש הזירה את סדרי אבטחת הלוויה מול תחנת משטרת ישראל המרחבית.

16. מפקד היחידה שבה שירת החייל לפני פטירתו ימנה קצין אחראי לטקס ויקצה את כוח האדם המתאים (ראה נספח א' לפקודה זו). אם פורקה יחידת האם של החייל או מפקד היחידה אינו יכול להקצות את כוח האדם הדרוש (בשל תעסוקה מבצעית או בשל מחסור בכוח אדם), יפנה לקצין השלישות הפיקודי או הזרועי, וזה יוודא שיוקצו כוח האדם והאמצעים הדרושים בתיאום עם מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים.

17. חייל שסופח ליחידה אחרת - הלוויה תיערך באחריות היחידה בה מוצב החייל.

18. נפטר שהוא אזרח או עובד שב"כ או מוסד, או אזרח שעוטר בעיטור הגבורה כאמור בסעיף 3 לעיל, ושאושרה לגביו לוויה צבאית, יגדיר רמ"ח נפגעים או מי שהוסמך לכך מטעמו את היחידה הצבאית אשר תוגדר כאחראית לביצוע המשימות הנדרשות לטקס הלוויה, לרבות הקצאת כוח האדם והאמצעים הנדרשים. קביעת היחידה תיעשה בהתאם לעקרונות הבאים:

א. אם הנפטר נמנה עם כוחות המילואים, יחידת המילואים בה שירת הנפטר, תהיה אחראית לביצוע טקס הלוויה.

ב. אם הנפטר אינו נמנה עם כוחות המילואים, ר' מחלקת נפגעים ינחה את חתומכ"א – עתכ"א סדיר להפעיל את לוח הקצאת סד"כ למשימות לקביעת יחידה אחראית.

ג. אם הנפטר הוא אזרח שעוטר בעיטור הגבורה, רשאי ר' מחלקת נפגעים לקבוע כי היחידה בה קיבל האזרח את עיטור הגבורה, תהיה האחראית לביצוע טקס הלוויה.

19. רב-אלוף או אלוף שנפטר, או מי שכיהן כראש השב"כ או כראש המוסד למודיעין ולתפקידים מיוחדים ייקבר בנוהל "חבצלת" – באחריות ענף המשטר והמשמעת באכ"א כמפורט בס' 36 להלן.

תיאומי הלוויה

20. ראש הזירה הרלוונטי יבצע את תאום הלוויה מול שאיר הבשר הקרוב ביותר למנוח, המייצג את רצונו של הנפטר, כמפורט בפ"מ 38.0103. וזאת בהתאם לכללי טקס הקבורה שקבועים בפקודה זו.

21. שאיר הבשר רשאי במהלך תאום הלוויה, לבחור האם ברצונו לקיים את הסממנים הדתיים של טקס הלוויה המפורטים בנספח ד'.

22. התיאומים הנדרשים להלוויה לרבות בהבטי הקצאת כלי רכב, תאורה, הגברה ובעלי התפקידים האחראים לספקם, יפורטו בנספח ו' לפקודה זו.

23. הכנת הגופה ללוויה תעשה על ידי הרבנות הצבאית לפי מנהגי דתו של הנפטר. כאשר מדובר בחייל שאינו יהודי, יבדוק ראש הזירה למול משפחת החלל האם הם מעוניינים בקבורה עם מדים ויעדכן את ענף הנפגעים. האחריות על הבאת ערכת מדים מלאה (כולל הלבשה תחתונה, דרגות, כומתה, אותות, סמלים, נעלים וכיוב') הינה על יחידת הנפטר.

בלמ"ס

24. העברת הגופה ממקום הטהרה או מקום הימצאות הגופה למקום טקס הלוויה תבצע בהעברה טקסית. אם המרחק אינו מאפשר העברה טקסית, יחליטו רע"ן ז"ק ורע"ן הנפגעים וקציני הערים האם לבצע העברה מנהלתית.

הופעה ולבוש

25. חיילים המשתתפים בטקס לווייה צבאית, יופיעו בתלבושת צבאית תקנית ויחבשו כומתה, גם אם הם רשאים ללבוש בגדים אזרחיים, כמפורט בהוראות שקבע ר' אכ"א בעניין.

26. כל הכוחות הטקטיים, לרבות נושאי הארון, משמר הכבוד, כיתת הירי, נושאי הזרים וסגל הרב"ץ יופיעו בתלבושת צבאית תקנית, ילבשו חולצות בעלות שרוול ארוך ויחבשו כומתה, כמפורט בפ"מ 33.0501 "מזים - סוגים, חלקים והוראות לבוש". בימים קרים וגשומים ניתן ללבוש סוודר או מעיל, ובלבד שההופעה תהיה תקנית ואחידה.

טקס לווייה צבאי

27. ראש הזירה שבתחומו ייקבר הנפטר אחראי אחריות כוללת על טקס הלוויה, לרבות אחריות על בית הקברות, בהתאם להנחיית מנה"ק - ענף הנפגעים, ולביצוע הפעולות המפורטות להלן:

- א. עריכת סדר הלוויה ומסירתו לנציג רב"ץ העורך את סדר הקבורה, לרבות: שמות המספידים ומניחי הזרים;
- ב. הזמנת הזרים, כמפורט בנספח ה' לפקודה זו, ותדרוך נושאי הזרים. כל זר נוסף – במקרים חריגים בלבד, באישור ראש אכ"א;
- ג. הזמנת ליווי רפואי למהלך הלוויה;
- ד. וידוא היערכות והופעת הכוחות הטקטיים;
- ה. היסעים לבני משפחת החלל מקרבה ראשונה לבית העלמין ובחזרה ממנו;
- ו. היסעים למלווים לבית העלמין ובחזרה ממנו;
- ז. ליווי המשפחה לאורך כל הטקס.

28. אחריות קצין השלישות הפיקודי:

- א. קצין השלישות הפיקודי/זרועי של יחידת הנפטר אחראי לוודא את ביצוע המשימות המוטלות על יחידת הנפטר, כמפורט בפקודה זו.
- ב. קצין השלישות הפיקודי שבמרחבו תיערך הלוויה אחראי להעמדת סגל רב"ץ לביצוע טקס הלוויה, באמצעות הרב הפיקודי, למעט פיקוד המרכז שבו רב"ץ-ענף ז"ק אחראי לביצוע הלוויה.

בלמ"ס

29. מפקד היחידה, שבה שירת החייל טרם פטירתו, אחראי לוודוא ולביצוע ההוראות והפעולות המפורטות להלן:
- א. לוודא את מקצועיותו ומיומנותו של מפקד הכוח הטקטי;
 - ב. אימון כיתת ירי הכבוד וביצוע ירי כבוד בכדורי סרק, על-פי הוראות מז"י;
 - ג. היערכות יתר הכוחות הטקטיים (נושאי הארון, משמר הכבוד, סמל נושא דגל נושאי הזרים);
 - ד. מוכנות הרב הצבאי היחידתי לטקס;
 - ה. קביעת מספיד ומניחי זרים לטקס (בהתאם להנחיית ענף הנפגעים);
 - ו. היערכות לוגיסטית ללוויה (היסעים, מי שתייה וכיו"ב);
 - ז. שליחת מזהים (בהתאם להנחיית ענף הנפגעים).

קבוצת פקודות

30. לגבי הלוויה הנערכת לקצין שדרגתו אל"ם או תא"ל, רמ"ח נפגעים או מי שהוסמך לכך על-ידו, יקיים קבוצת פקודות בהשתתפות בעלי התפקידים העיקריים בטקס הלוויה, שתאם ותוודא את הנושאים המחייבים.
31. באירוע רב-נפגעים תתקיים קבוצת פקודות בראשות ר' מחלקת נפגעים וכל הגופים הנדרשים לתיאום לווייה צבאית.
32. נוהל "חבצלת" כמפורט בס' 36-39 – קבוצת הפקודות תתקיים באחריות רע"ן המשטר והמשמעת.

חריגה מנהלי טקס לווייה צבאית

33. שאיר הבשר הקרוב ביותר למנוח, המייצג את רצונו של הנפטר, כמפורט בפ"מ 38.0103, רשאי לבקש חריגה מנהלי הטקס.
34. חריגה מנהלי הטקס, המפורטים בפקודה זו, תהיה רק בנסיבות מיוחדות ובאישור ר' מחלקת נפגעים, ובלבד שאישורו ניתן טרם ביצוע הטקס.
35. חריגה מנהלי הטקס הדתיים המפורטים בפקודה זו הינה בסמכותו של רב"ץ-רע"ן זו"ק.

עריכת לווייה של קצין שדרגתו אלוף או רב-אלוף – נוהל "חבצלת"

36. בלווייה הנערכת לאלוף או לרב-אלוף יהיו סדרי טקס הלווייה באחריות אכ"א - מחלקת הפרט - ענף המשטר והמשמעת (להלן: "עמו"ס").
37. אכ"א – עמו"ס יקיים קבוצת פקודות בהשתתפות בעלי התפקידים העיקריים בטקס הלווייה, שתאם ותוודא את הנושאים הנדרשים לתיאום ולביצוע.
38. אחריות כוללת לביצוע טקס הלווייה תהיה על יחידה, כפי שייקבע על-ידי אכ"א - עמו"ס.

בלמ"ס

39. מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים, באמצעות ראש הזירה, יהיה אחראי על קיום קשר עם המשפחה השכולה, ריכוז בקשות המשפחה לגבי טקס הלוויה וליווי המשפחה עד לתום ה'שבעה', לרבות אזכרת ה'שבעה'.

משתתפים בלוויה

40. פירוט בעלי התפקידים המשתתפים בכל טקס לוויה צבאי מצורף בנספח א' לפקודה זו.
41. פירוט בעלי התפקידים המלווים את טקס הלוויה, בהתאם לדרגתו של הנפטר, מצורף בנספח ב' לפקודה זו.

סדר שדרת הלוויה

42. סדר שדרת הלוויה יהיה כמפורט בנספח ז' לפקודה זו

שלבי הטקס

43. שלבי הטקס הבאים יפורטו בנספח ח' לפקודה זו:
- א. שלב א' - הסעת הנפטר לבית הקברות;
 - ב. שלב ב' – נשיאת הארון אל חלקת הקבר;
 - ג. שלב ג' - הקבורה
44. בקשות חריגות של המשפחה לסטייה מציר הנסיעה לשם ביצוע טקסים במהלך מסע הלוויה יאושרו על-ידי רמ"ח נפגעים, או על-ידי מי שהוסמך לכך מטעמו.
45. הרב הצבאי והחזן הצבאי יערכו את טקס התפילה, כמפורט בנספח ד' לפקודה זו.
46. הספדים יינשאו כמפורט בנספח ד' לפקודה זו. לא תותר נשיאת הספדים על-ידי אישיות ממלכתית כלשהי, למעט על-פי בקשת המשפחה ובאישור ר' מחלקת נפגעים או מי שהוסמך לכך מטעמו.
47. שאיר הבשר הקרוב ביותר, באופן המייצג את רצון הנפטר, יוכל לבחור כי הטקס לא יכלול הנחת זרים על הקבר או מטח כבוד. בקשה זו תוצג מבעוד מועד לענף הנפגעים, אשר ינחה את היחידה בהתאם.

לווית חייל בן מיעוטים

48. נפטר שאינו בן הדת היהודית ייקבר לפי כללי הטקס המפורטים בפקודה, להוציא את כללי הטקס הייחודיים ליהדות (טלית על הארון, תפילות יהודיות וכו'). במקום זאת, ינהגו לפי המסורת הדתית הנהוגה על פי דת הנפטר, ובתיאום עם המשפחה, עם ראש מנהל אוכלוסיות באכ"א ועם הרבנות הצבאית. התיאום ייעשה באחריות ענף הנפגעים במחלקת נפגעים.

בלמ"ס

49. בהבאת נפטר בן דת שאיננה היהדות לקבורה אזרחית בשבת או במועד חג יהודי, לא ישתתפו יהודים כבעלי תפקידים בלוויה.
50. באחריות הרבנות הצבאית וראש מנהל אוכלוסיות באכ"א לתאם את הגעתו של איש דת הנמנה עם דתו של הנפטר לטקס הלוויה.
51. הרב הצבאי הראשי רשאי להורות על חריגה מהוראות פקודה זו, אם הנפטר אינו בן הדת היהודית.

לוויות משותפות

52. לא ייערך טקס לוויה משותף למספר חללים, אלא לפי בקשתם של שאירי הבשר מקרבה ראשונה של כל החללים שאת לווייתיהם מבקשים לאחד.
53. בלוויה משותפת הנערכת למספר חללים, ישתתף משמר כבוד אחד. האחריות לתיאום משמר הכבוד ולעריכת טקס הקבורה תחול על ענף הנפגעים, באמצעות ראש הזירה אשר במרחבו ייקברו החללים. שאירי הבשר יעודכנו מראש על מהלך טקס הלוויה המשותף.

טקס לוויה אזרחית בבית קברות אזרחי

54. טקס לוויה אזרחית בבית קברות אזרחי ייעשה במקרה שזה היה רצונו של הנפטר. אם לא ניתן ללמוד מה רצונו של הנפטר – רשאי שאיר הבשר הקרוב ביותר לקבוע זאת.
55. הלוויה תיערך בהתאם לכללי הטקס האזרחיים הנהוגים, ללא כל סממנים צבאיים רשמיים.
56. יודגש כי בטקס לוויה זה לא תתבצע נשיאת ארון טקסית, לא תתבצע הנחת זרים טקסית, לא תהיה נוכחות משמר כבוד וכיתת ירי כבוד ולא ייאמר הספד רשמי מטעם צה"ל (אם כי מפקד היחידה רשאי לשאת דברים מטעמו).
57. אם שאיר הבשר הקרוב ביותר למנוח בחר בטקס שאינו צבאי, ראש הזירה יציע לו אפשרות סיוע לוגיסטי, הכולל את המפורט להלן. באפשרות שאיר הבשר לבחור את מלוא הסיוע או חלקו:
- א. הובלת גופת החלל לבית הקברות האזרחי (באמצעות רכב 'אביר' או אמבולנס). מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים יתאם את העברת גופת החלל לבית הקברות בליווי סגל רב"ץ ונציג ראש הזירה, וימסור את הגופה לנציג המשפחה בבית הקברות.
- ב. סיוע בחפירת הקבר - יתואם מול משהב"ט - היחידה להנצחת החייל.
- ג. הקצאת מערכת הגברה - תתואם מול משהב"ט – היחידה להנצחת החייל.
- ד. הקצאת היסעים למשפחה ולמלווים כמקובל בטקס לוויה צבאית – יתואם מול משהב"ט – היחידה להנצחת החייל.
- ה. הקצאת בקבוקי מים כמקובל בלוויה צבאית – יתואם מול יחידת החייל.
- ו. פרסום מודעות אבל על-פי הנוסח המקובל בטיפול בחללי צה"ל - באמצעות ראש הזירה.
58. לא יינתן סיוע מטעם צה"ל ללוויה אזרחית שתתקיים בסמוך לכניסת השבת, בשבת או מיד עם צאת השבת, ובהתאמה ביום חג ומועד. טקס הלוויה יהיה באחריות כוללת ומלאה של משפחת החלל.

בלמ"ס

שלילת הזכאות לקבורה

59. בהתאם לאמור בסעיף 4 לחוק בתי קברות צבאיים, תישלל הזכאות לקבורה בבית קברות צבאי באחד מהמקרים הבאים –
- א. מי שראש אכ"א או מי מטעמו קבע לגביו, כי נפטר בעת שנעדר משירות צבאי בלא היתר או הצדק סביר לתקופה רצופה של 21 ימים רצופים לפחות;
- ב. מי שראש אכ"א או מי מטעמו קבע לגביו, כי נפטר בנסיבות המטילות דופי בהתנהגותו, שכן יש בהן קלון או התנהגות רעה חמורה, והמצדיקות שלילת זכאותו לקבורה בבית קברות צבאי.
60. ראש אכ"א או מי מטעמו יעביר את קביעתו כאמור בס' 59 בכתב לראש מחלקת נפגעים. באחריות מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים ליידע בכתב את משהב"ט - ראש היחידה להנצחת החייל, בדבר קביעת ראש אכ"א או מי מטעמו כאמור בס' 59 לעיל.
61. מי שנשללה זכאותו לקבורה כאמור לעיל, לא יונצח בהנצחה צבאית ומשפחתו לא תלווה על-ידי מחלקת נפגעים אלא אם נקבע אחרת על ידי ראש אכ"א, לאחר התייעצות עם הפרקליט הצבאי הראשי.
62. הטיפול בכל סדרי הלוויה במקרה שנשללת הזכאות לקבורה יחול על משפחת הנפטר.
63. ניתן למסור למשפחתו של מי שנשללה זכאותו לקבורה מכתב מטעם מפקדו של החייל המביע את השתתפות היחידה בצער המשפחה על מות החייל, אולם לא תהיה במכתב כל התייחסות להתנהגות החייל הנפטר ולאופן תפקודו ביחידה. כל זאת, לאחר קבלת אישור מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים לנוסח המכתב.

טקס לחלל שמקום קבורתו לא נודע (להלן: "מקל"ן")

64. במקרים שהוכרז חייל כמקל"ן, ייערך טקס הנחת מצבת זיכרון בחלקת הנעדרים בהר הרצל.
65. מהלך הטקס:
- א. קריאת פרק תהילים על-ידי החזן הצבאי;
- ב. אמירת "קדיש" על-ידי בן משפחה;
- ג. אמירת דברי הספד על-ידי מפקד היחידה;
- ד. תפילת אזכרה מפי החזן הצבאי;
- ה. הנחת שלושה זרים - זר צה"ל, זר קצין החיל הראשי וזר היחידה.
- שאיר הבשר הקרוב ביותר למנוח רשאי במהלך תאום הטקס, לבחור האם ברצונו לקיים את הסממנים הדתיים של הטקס כמפורט לעיל.
66. חלל מקל"ן שאותו, יתקיים טקס גילוי מצבה או טקס קבורה על פי המקרים להלן:
- א. חלל מקל"ן שאותו בקבר אלמוני, יתקיים טקס גילוי מצבה.
- ב. חלל מקל"ן שאותו בקבר אחים ונדרש להוסיף כרית הנושאת את שמו, יתקיים טקס גילוי מצבה.

בלמ"ס

- ג. חלל מקל"ן שגופתו אותרה, יובא לקבורה בטקס לווייה צבאית וזאת בהתאם לבקשת המשפחה.
67. טקס גילוי מצבה זה ייערך כמפורט בסעיף 65 לעיל.
68. מחלקת נפגעים - ענף הנפגעים אחראי לביצוע טקס הנחת מצבת זיכרון לחלל מקל"ן ולטקס גילוי מצבה, בתיאום עם רב"ץ - רע"ן וז"ק ועם מחלקת נפגעים - רע"ן אית"ן.
69. מחלקת נפגעים – ענף הנפגעים ינחה ויפרסם פקודה לטקס הנחת מצבת זיכרון או לטקס גילוי מצבה.

נספח א' לפ"מ 38.0116

פירוט בעלי התפקידים המשתתפים בלווייה צבאית

מספר סודר	בעלי התפקידים	דרגות בעלי התפקידים	הערות
1.	סגל הלווייה מטעם היחידה: א. מפקד ב. סגן מפקד ג. כוח סדרנים (עשרה חיילים) ד. חובש ה. אחראי לטלית ולדגל המדינה	קצין שדרגתו רס"ן ומעלה קצין או נגד חוגרים חוגר בדרגת סמל ומעלה	המפקד יקצה את האמצעים הדרושים לעריכת הלווייה לרבות מי שתייה. החובש שיצייד בכל הדרוש להגשת עזרה ראשונה.
2.	משמר הכבוד: א. מפקד המשמר ב. סגן מפקד המשמר ג. המשמר (שמונה חיילים)	קצין בדרגת סגן ומעלה נגד בדרגת רס"ל ומעלה חוגרים	
3.	כיתת ירי (שמונה חיילים)	חוגרים	לאחר סיום טירונות
4.	רב צבאי	קצין	
5.	חזן צבאי - מנחה	חוגר או קצין	במקרים מיוחדים ייקבע מנחה בנוסף לחזן, וזאת לפי החלטת רבצ"ר

סייגים:

בלמ"ס

<p>*אם הנפטר היה שוחר, דרגת נושאי הארון תהיה טוראי</p> <p>*אם הנפטר היה בדרגת קמ"א או קא"ב, דרגת נושאי הארון תהיה סגן או סרן, בהתאמה</p> <p>*אם הנפטר הועלה בדרגה בסמוך למועד הטקס ולא התאפשר ליחידה לשבץ נושאי ארון בדרגה החדשה (באישור רע"ן הנפגעים וקציני הערים במחלקת נפגעים) יהיו נושאי הארון בדרגת הנפטר טרם העלאה.</p>	<p>חוגרים או קצינים - שדרגתם כדרגת הנפטר</p>	<p>נושאי ארון (שישה חיילים)</p>	<p>.6</p>
<p>שניים לכל זר</p>	<p>חוגרים (כמניין הזרים בלוויה)</p>	<p>נושאי זרים</p>	<p>.7</p>
<p>שני רכבי משטרה צבאית שילוו את שדרת הלוויה, האחד רכב מוביל והשני רכב מאסף, ניתן להחליף רכב אחד בליווי אופנוע.</p>	<p>חוגרים או קצינים</p>	<p>משטרה צבאית</p>	<p>.8</p>
<p>לפי קביעת מחלקת נפגעים</p>		<p>כוחות נוספים</p>	<p>.9</p>

1. אם דרגת הנפטר הינה רב-אלוף, יהיו נושאי הארון בדרגת אלוף.
2. אם הנפטר לא נשא דרגה צבאית, תיקבע דרגת נושאי הארון על-ידי המחלקת נפגעים.
3. על המפקד המקצה את הכוחות לוודא שלא ישותפו בכוח בעלי תפקידים שהינם כוהנים.

נספח ב' לפ"מ 38.0116פירוט בעלי התפקידים המלווים טקס לווייה צבאית בהתאם לדרגת הנפטר

בלמ"ס

טוראי עד סמ"ר	רס"ל עד סרן	רס"ן	סא"ל	אל"ם	תא"ל	אלוף	רא"ל	דרגת החלל	בעלי התפקידים
						ח		ראש המטה הכללי	
						מ	מ	רא"ל מילואים	
						מ	ח	סדיר	אלופים בשירות
						מ	ח	מילואים	
				ח	ח			מפקד הפיקוד המרחבי, ראש האגף או מפקד הזרוע	
			ח	ח				מפקד החיל	
				מ	מ		ח	סדיר	תא"לים בשירות
				מ	מ		מ	מילואים	
			ח	ח	ח	ח		מפקדי יחידות משנה כפופות	
ח	ח	ח	ח	ח	ח			מפקדו הישיר של החלל	
ח	ח	ח	ח					מפקד היחידה	
	ח	ח	ח					קצין ביחידה	
	מ	מ	מ					בעלי דרגות מקבילות ביחידות המשנה	
	מ							נגדים בכירים מהיחידה	

מקרא:

"ח" - חובה להשתתף בטקס הלוויה
 "מ" - מומלץ להשתתף, בהתאם לנסיבות

נספח ג' לפ"מ 38.0116מטח ירי כבודבלמ"ס

בלמ"ס

1. בנספח זה: "מטח ירי כבוד" - שלושה מטחים מנשק קל.

2. הפקודות למשמר הכבוד ולכיתת ירי הכבוד יינתנו בקול מאופק, ואלה הן:

מספר סודר	הפקודות	אופן הביצוע
1.	"היכון לירי הכבוד"	א. כיתת הירי עוברת למצב של הרמת הרובה לכתף בזווית של 150 מעלות כלפי מעלה ב. לפי סימן של מפקד המשמר - פתיחת נצרה ג. משמר הכבוד (השורה השנייה) "מדגל נשקו"
2.	"טען"	כיתת הירי דורכת את נשקה
3.	"אש"	כיתת הירי סוחטת את ההדק (שלושה מטחים, הביצוע זהה)
4.	בגמר המטח השלישי	לפי סימן של מפקד המשמר - סגירת נצרה
5.	"הכתף נשק"	כל המשמר (כיתת הירי ומשמר הכבוד) עוברים למצב "הכתף נשק"
6.	"הצג נשק"	כל המשמר (כיתת הירי ומשמר הכבוד) עוברים למצב "הצג נשק"
7.	תום הטקס וירידת משמר הכבוד	תבוצע פריקה ובדיקה של נשק

3. בכל עת שמשמר הכבוד "מדגל נשקו" - יצדיעו כל הקצינים וכל הנגדים שדרגתם רס"ל ומעלה.

בלמ"ס

4. סדר הפעולות של משמר הכבוד במהלך טקס לוויה צבאית מפורט בהק"א 33-13-04 "נוהג טקס בצה"ל".

נספח ד' לפ"מ 38.0116

סדר הפעולות בלוויה צבאית

חלק א'

1. תוך כדי תנועת השדרה לעבר חלקת הקבר ייאמר פרק תהילים "יושב בסתר עליון" על-ידי הרב ועל-ידי החזן. בלוויה של נפטרת ייאמר הפרק "אשת חיל".
2. תוך כדי הורדת הארון יאמר החזן את הפסוק: "והוא רחום יכפר עוון..." שלוש פעמים.
3. לאחר כיסוי הקבר יאמר החזן הצבאי את "צידוק הדין" ו"קדיש הגדול", פרט לימים שאין אומרים בהם "תחנון".
4. לאחר מכן יקרא הרב הצבאי פרק תהילים (לנופל בקרב - פרק פ"ג, נהרג או נפטר בנסיבות אחרות - פרק ט"ז).
5. לאחר קריאת פרק התהילים, יאמר בן המשפחה "קדיש". אם אין בן משפחה, יאמר ה"קדיש" על-ידי נציג הרבנות הצבאית.
6. לאחר מכן יספידו את החלל מפקד היחידה או מפקד אחר מטעמו שיאושר על-ידי מחלקת נפגעים – ענף הנפגעים.
7. ראש הזירה האחראי לביצוע הטקס יכול להתיר הספדים על-ידי חברי הנפטר ועל-ידי בני המשפחה (בהתאם לסיכום עם המשפחה), וזאת ללא פגיעה בסדר הטוב של טקס הלוויה, ותוך התחשבות באילוצים נוספים.
8. לאחר ההספדים יכריז מנחה טקס הלוויה על "אזכרה". כל החיילים ממשמר הכבוד ומכיתת הירי יכתיפו את נשקם, לפי פקודות מפקד משמר הכבוד. יתר החיילים יעמדו דום עד לתום תפילת "אל מלא רחמים" שתיאמר על-ידי החזן הצבאי. נוסח התפילה ניתן בחלק ב' לנספח זה.
9. בתום תפילת "אל מלא רחמים", יאמר נציג הרבנות הצבאית את "בקשת המחילה". נוסח הבקשה ניתן בחלק ג של נספח זה להלן.
10. הנחת זרים. מטח כבוד.
11. תום הטקס.

בלמ"ס

חלק ב' -

תפילת "אל מלא רחמים" לחייל שנפל בקרב, שנהרג בתאונה או שנפטר

אזכרה לחייל שנפל בקרב או כתוצאה מפעולות האויב

אל מלא רחמים, שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה, במעלות קדושים, טהורים וגיבורים, כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים - לנשמת החייל.

בן _____

(למשפחת)

אשר מסר נפשו על קדושת השם, ונפל מות גיבורים בהגנת העם והארץ. בעבור שאנו מתפללים לעילוי נשמת, בגן עדן תהא מנוחתו. לכן בעל הרחמים יסתירהו בסתר כנפיו לעולמים, ויצרור בצרור החיים את נשמתו, יי הוא נחלתו, וינוח בשלום על משכבו, ויעמוד לגורלו לקץ הימין, ונאמר אמן.

אזכרה לחייל שנהרג בתאונה

אל מלא רחמים, שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה, במעלות קדושים וטהורים, כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים - לנשמת החייל

בן _____

(למשפחת)

שנפל על משמרתו. בעבור שאנו מתפללים לעילוי נשמתו, בגן עדן תהא מנוחתו. לכן בעל הרחמים יסתירהו בסתר כנפיו לעולמים, ויצרור בצרור החיים את נשמתו, יי הוא נחלתו, וינוח בשלום על משכבו, ויעמוד לגורלו לקץ הימין, ונאמר אמן.

אזכרה לחייל שנפטר

אל מלא רחמים, שוכן במרומים, המצא מנוחה נכונה על כנפי השכינה במעלות קדושים וטהורים, כזוהר הרקיע מאירים ומזהירים - לנשמת החייל

בן _____

(למשפחת)

בלמ"ס

שהלך לעולמו. בעבור שאנו מתפללים לעילוי נשמתו, בגן עדן תהא מנוחתו. לכן בעל הרחמים יסתירהו בסתר כנפיו לעולמים, ויצרור בצרור החיים את נשמתו, יי הוא נחלתו, וינוח בשלום על משכבו, ויעמוד לגורלו לקץ הימין, ונאמר אמן.

בימים שאין אומרים תחנון, אומר החזן: אל שוכן מעונה, המצא מנוחה נכונה וכד'.

חלק ג' - בקשת מחילה

הרב הצבאי או ראש החוליה של חברה קדישא אומר:

לחייל -

בן

(למשפחת)

בשם הרבנות הצבאית והחברה קדישא, ובשם קרוביך, מפקדיך, חבריך וידידיך, אשר באו לחלוק לך את הכבוד האחרון, הנני מבקש ממך מחילה וסליחה. כל מה שעשינו היה לכבודך, לפי מסורת ישראל ומנהג ארצנו הקדושה - ואתה לך לשלום, ותנות, ותעמוד לגורלך לקץ הימין. וחיים ושלום יהיו לנו ולכל ישראל עד עולם. אמן.

לחיילת -

בת

(למשפחת)

בשם הרבנות הצבאית והחברה קדישא, ובשם קרוביך, מפקדיך, חבריך וידידיך, אשר באו לחלוק לך את הכבוד האחרון, הנני מבקש ממך מחילה וסליחה. כל מה שעשינו היה לכבודך, לפי מסורת ישראל ומנהג ארצנו הקדושה - ואת לך לשלום ותנוחי, ותעמדי לגורלך לקץ הימין. וחיים ושלום יהיו לנו ולכל ישראל עד עולם. אמן.

בלמ"ס

נספח ה' לפ"מ 38.0116 ראש הזירה אשר בתחום סמכותו ייקבר הנפטר יספק את זרי

הפרחים ללוויה כמפורט להלן:

1. זר מדינת ישראל - אם הודיע נשיא המדינה מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה וכי ברצונו להניח זר.
2. זר ממשלת ישראל - אם הודיע ראש ממשלת ישראל מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה וכי ברצונו להניח זר.
3. זר משרד הביטחון – אם הודיע שר הביטחון מראש כי בכוונתו להשתתף בלוויה וכי ברצונו להניח זר.
4. זר צה"ל.
5. חייל שנפל בפעילות מבצעית או בקרב – יונחו על קברו שני זרים, כמפורט להלן:
 - א. זר הפיקוד שיחידת החייל כפופה לו פיקודית;
 - ב. זר הפיקוד שבמרחבו נפל החייל;
 - ג. במקרה שיחידת החייל כפופה מרחבית או פיקודית לאותו פיקוד מרחבי - יונח זר פיקוד אחד בלבד.
6. זר החיל שאליו השתייך הנפטר. אם הנפטר היה חוגר בשירות חובה בשיוך חילי חכ"ל, או אם היה טירון ואינו נמצא בהכשרה ראשונית ייעודית לחיל אחר, ואם הנפטר היה נגד או קצין בשיוך חילי חכ"ל - יונח זר מטה אגף כוח האדם.
7. זר היחידה .
8. זר הרשות המקומית - אם הודיע ראש הרשות המקומית מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה או לשלוח נציג רשמי מטעמו, להנחת זר. זר זה לא יסופק על-ידי צה"ל.
9. זר ארגון "יד לבנים" - אם הודיע ראש הארגון מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה או לשלוח נציג רשמי מטעמו, להנחת זר. זר זה לא יסופק על-ידי צה"ל.
10. זר ארגון "אלמנות ויתומי צה"ל" - אם הודיע ראש הארגון מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה או לשלוח נציג רשמי מטעמו, להנחת זר. זר זה לא יסופק על-ידי צה"ל.

בלמ"סנספח ו' - התיאומים הנדרשים להלוויה ובעלי התפקידים האחראים

1. אם הקבורה נקבעה לשעות החשיכה - באחריות ראש הזירה אשר במרחבו מתקיימת הלוויה לתאם מערכת תאורה בבית העלמין, באמצעות מנהל האזור של היחידה להנצחת החייל.
 2. ראש הזירה אשר במרחבו מתקיימת הלוויה יתאם נוכחות של צוות רפואי (ניידת אמבולנס) במהלך מסע הלוויה וטקס הלוויה.
 3. ראש הזירה יתאם במידת הצורך סיוע של משטרת ישראל במסע הלוויה ובאבטחת בית הקברות.
 4. בטקס לווייה צבאית תותקן מערכת הגברה על ידי משהב"ט - היחידה להנצחת החייל. אלא אם קיימת התנגדות מראש של משפחת החלל או במידה והתנאים אינם מאפשרים זאת. התאום הינו באחריות ראש הזירה אשר במרחבו מתקיימת הלוויה
 5. לכל לווייה יוקצו שני כלי רכב מסוג 'אביר'; האחד לצורך הסעת ארונו של הנפטר מהמתקן להנחת גופות לבית הקברות, והשני לעתודה. רב"ץ – ענף ז"ק אחראי לתאום כלי הרכב והנהגים, ובמידת הצורך יקבל סיוע ממפקדת הפיקוד שבמרחבו ייקבר הנפטר או מיחידת החייל.
 6. העברת גופת הנפטר ממרחב פיקוד אחד למשנהו תבוצע באמצעות רכבי הרבנות הצבאית ועל-פי הנחיית רב"ץ – רע"ן ז"ק. אם נדרש סיוע נוסף, ייעשה הדבר בתיאום ובאישור ענף הנפגעים במחלקת נפגעים.
 7. היחידה האחראית על ביצוע טקס הלוויה תקצה רכב להסעת הכוחות הטקטיים (משמר הכבוד, כיתת ירי כבוד ונושאי הזרים).
 8. יחידת הקבורה הפיקודית שבמרחבה תתבצע הקבורה, תספק את ארון הקבורה ואת הדגל לכיסוי הארון.
- יחידת הקבורה במרחב פיקוד הצפון או פיקוד הדרום ומאנ"ח מרכז, יבצעו אימות זיהוי של החלל טרם הכנסת גופתו לארון הקבורה, אלא אם הורה רב"צ-רע"ן ז"ק אחרת

בלמ"סנספח ז' – סדר שדרת הלוייה

1. סדר שדרת הלוייה יהיה כלהלן-
 - א. רכב המשטרה הצבאית - מוביל השדרה;
 - ב. רכב סגל הרבנות;
 - ג. רכב מסוג 'אביר' – נושאי הארון;
 - ד. רכבי משפחה (אם המשפחה תבקש להשתתף במסע הלוייה);
 - ה. רכב מסוג 'אביר' - עתודה;
 - ו. רכב מלווים;
 - ז. משטרה צבאית - מאסף.
 2. כלי הרכב הצבאיים יהיו תקינים ונקיים.
-

בלמ"ס

נספח ח' – שלבי הטקס

להלן יפורטו שלבי הטקס

4. שלב א' - הסעת הנפטר לבית הקברות:

- א. דגל המדינה יונח על הארון על-ידי צוות הרבנות הצבאית. לנפטר יהודי ממין זכר – תושם טלית מתחת לדגל. יש להקפיד על כך שהדגל יושם על הארון כך שלא ייגע בקרקע.
- ב. צוות הרבנות הצבאית ימסור את הארון לנושאי בחדר הנפטרים, ואלה יישאו אותו על הכתפיים. רגלי הנפטר יופנו לכיוון ההליכה.
- ג. הארון יינשא על-ידי שישה חיילים לא חמושים, שדרגתם כדרגת הנפטר, כמפורט בנספח א' לפקודה זו. אותם חיילים ישמשו גם כמשמר הארון.
- ד. הארון יוסע ברכב מסוג 'אביר', אשר יותאם למשימה זו.
- ה. בעת נשיאת הארון אל ה'אביר' יאמר החזן את הפסוק: "צדק לפניו יהלך, וישם לדרך פעמיו".
- ו. יריעות הצד של הרכב יהיו מורדות או מורמות, בהתאם לתנאי מזג האוויר ובהתאם להנחיות אכ"א - מחלקת הפרט – עמו"ם.
- ז. עם הנחת הארון ב'אביר', יתפסו נושאי הארון את מקומם משני צידי הארון, ויישבו זקופים.
- ח. החזן יאמר: "עקיבא בן מהללאל אומר" וכו', לפי המנהג.
- ט. בגמר תפילת החזן יאמר בן המשפחה "קדיש". בהיעדר בן משפחה, ייאמר ה"קדיש" על-ידי נציג הרבנות הצבאית.
- י. נושאי הארון יעלו על כלי הרכב, והשיירה תנוע לעבר בית הקברות לפי סדר שדרת מסע הלוויה, כמפורט בנספח ז' לעיל.

2. שלב ב' – נשיאת הארון אל חלקת הקבר:

א. שדרת הלוויה תסתדר בבית הקברות, בהתאם לתנאי המקום, כמפורט להלן:

- (1) משמר הכבוד;
- (2) נושאי הזרים;
- (3) חייל נושא שלט עם שם הנפטר;
- (4) רב צבאי וחזן צבאי;
- (5) נושאי הארון;
- (6) משפחת הנפטר;
- (7) מלווים;
- (8) בלווית רב-אלוף או אלוף – נושא כרית האותות לפני נושאי הזרים.

ב. אם הארון נמצא בחדר הנפטרים של בית הקברות, תסתדר השדרה ליד חדר

הנפטרים, בהתאם לתנאי המקום.

בלמ"ס

- ג. אם ראש הזירה שבגזרתו מתקיימת הלוויה יחליט שמפאת תנאי המקום יש למקם את משמר הכבוד בחלקת הקבר לפני טקס הלוויה, משמר הכבוד לא יהיה חלק מהצעידה.
- ד. בהיערכות לקראת הצעידה, באחריות נציג הרבנות לוודא כי הארון ימוקם כך שרגלי הנפטר יופנו לכיוון ההליכה.

3. שלב ג' - הקבורה

- א. השדרה תנוע לעבר חלקת הקבר בהליכה איטית, ותיעצר לפניו. תוך כדי ההליכה ייאמר פרק תהילים "יושב בסתר עליון" על-ידי הרב ועל-ידי החזן. בלוויה של נפטרת ייאמר הפרק "אשת חיל".
- ב. משמר הכבוד יתפוס את מקומו, טרם תחילת הטקס, בשתי שורות חזיתיות, כשפניו אל הקבר מימין למקום עמידתו של הרב או בהתאם לתנאי המקום.
- ג. בהיעצר השדרה, משמר הכבוד יהיה במצב של "דגל נשק" עם הגעת הארון.
- ד. הרב הצבאי והחזן הצבאי יעמדו כשפניהם למרגלות הקבר.
- ה. נושאי הזרים יתפסו את מקומם, משמאל למקום עמידתו של הרב או בהתאם לתנאי המקום, ובני המשפחה והמלווים יסתדרו מסביב לקבר.
- ו. נושאי הארון יניחו את הארון על שפת הקבר (על לוחות העץ המיועדים לכך), ויתפסו את מקומם בסמוך לקבר, בהתאם לתנאי המקום.
- ז. חיילי הרבנות הצבאית יסירו את הדגל ואת הטלית מעל הארון ויקפלו אותם קיפול צבאי, כיאות.
- ח. חייל שדרגתו סמל ומעלה, שמונה על-ידי מפקד היחידה, יקבל מחיילי הרבנות הצבאית את דגל הלאום ואת הטלית, כשהם מקופלים ומסודרים, וידאג להחזירם לנציג הרבנות הצבאית בתום הטקס. חייל זה יהיה צמוד לכיתת נושאי הארון לאורך כל טקס הלוויה.
- ט. נושאי הארון יורידו את הארון לקבר בסיוע נציגי הרבנות הצבאית.
- י. סתימת הגולל – הקבר יכוסה על-ידי נושאי הארון, על-ידי חיילי הרבנות הצבאית ועל-ידי המלווים האחרים.
- יא. בתום התפילות וההספדים יונחו הזרים המפורטים בסעיף 16 לעיל, על הקבר. סדר הנחת הזרים יהיה לפי דרגת בעל התפקיד שעל-ידו או בשמו מונח הזר. איש הרבנות הצבאית האחראי על הנחיית טקס הלוויה יכריז על הזר כמפורט להלן:
- (1) זר מדינת ישראל - יונח על-ידי נשיא המדינה רק אם נכח בטקס הלוויה באופן אישי וברצונו להניח הזר.

בלמ"ס

- (2) זר ממשלת ישראל - יונח על-ידי ראש הממשלה רק אם נכח בטקס הלוויה באופן אישי וברצונו להניח הזר.
- (3) זר משרד הביטחון – יונח על-ידי שר הביטחון רק אם נכח בטקס הלוויה באופן אישי וברצונו להניח הזר.
- (4) זר צה"ל – יונח על-ידי הקצין הבכיר ביותר שנוכח בלוויה.
- (5) זר הפיקוד – יונח על-ידי אלוף או על-ידי נציג שדרגתו אל"ם ומעלה. אם ישנם שני זרי פיקוד – זר הפיקוד שיחידת החייל כפופה לו פיקודית יונח קודם לזר הפיקוד אשר במרחבו נפל החייל.
- (6) זר החיל – יונח על-ידי מפקד החיל או על-ידי נציג שדרגתו סא"ל ומעלה, ששיוכו החילי כשל מפקד החיל. אם מפקד החיל בדרגת אלוף - יונח הזר על-ידי מפקד החיל או על-ידי נציג שדרגתו אל"ם ומעלה, ששיוכו החילי כשל מפקד החיל.
- (7) זר היחידה – יונח על-ידי מפקד היחידה או על-ידי נציג שדרגתו נמוכה מדרגת מפקד היחידה בדרגה אחת, לכל היותר.
- (8) זר הרשות המקומית - יונח על-ידי ראש הרשות המקומית רק אם נכח בטקס הלוויה באופן אישי או לשלוח נציג רשמי מטעמו, להנחת זר. זר זה לא יסופק על-ידי צה"ל.
- (9) זר ארגון "יד לבנים" - אם הודיע ראש הארגון מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה או לשלוח נציג רשמי מטעמו, להנחת זר. זר זה לא יסופק על-ידי צה"ל.
- (10) זר ארגון "אלמנות ויתומי צה"ל" - אם הודיע ראש הארגון מראש כי בכוונתו להשתתף אישית בלוויה או לשלוח נציג רשמי מטעמו, להנחת זר. זר זה לא יסופק על-ידי צה"ל.
- (11) לאחר הנחת הזרים יכריז מנחה הטקס: "הזרים הנוספים". הזרים הנוספים יונחו ללא הכרזה פרטנית.
- יב. לאחר מכן יירה מטח הכבוד, על-פי הנוהל המפורט בנספח ג' לפקודה זו.
- יג. לאחר מטח הכבוד יכריז מנחה הטקס: "תם הטקס".